

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No:1965/39

Karar No:1965/56

Karar tarihi:26/10/1965

Resmi Gazete tarih/sayı:31.12.1965/12191

Dâvacı: Türkiye İşçi Partisi adına Genel Başkan Mehmet Ali Aybar

Dâvanın konusu: Davacı 14/10/1965 günlü dilekçesinde 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun tümünün ve özellikle 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, ilâ 16, 17, 25, 29, 71, 74, 89, 91, 100, 106; 111 inci ve 112 nci maddelerinin Anayasa'nın başlangıcına ve 54-57 nci maddeleri hükümlerine aykırı olduğunu ileri sürerek iptaline karar verilmesini istemiştir.

Anayasa Mahkemesinin, İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca 26/10/1965 gününde ilk inceleme için yaptığı toplantısında; işin niteliği bakımından başka güne bırakılmasına lüzum görülmeyerek incelemeye devam edilmesine oybirliği ile karar verildikten sonra dilekçe ve rapor okundu. Gereği görüşülüp düşünüldü :

İptali istenilen hükümleri kapsayan 648 sayılı kanun 16/7/1965 gününde yayımlanmış, dâva ise 14/10/1965 gününde açılmıştır. Anayasa'nın 150 nci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 gün ve 44 sayılı Kanunun 22 nci maddelerinde Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal dâvası açma hakkının, iptali istenen kanunun veya İçtüzüğü'nün Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşeceği yazılıdır. Bundan doksan günlük sürenin tesbitinde Resmî Gazete'de yayımlanma gününün de hesaba katılacağı şüpheye yer vermeyecek şekilde kesin olarak anlaşılmaktadır. Kanunun mutlak deyimle doksan günlük süre içine aldığı yayım gününü; bir günün 24 saat olduğu esası üzerinden hareket ederek hesap dışı bırakmağa yer verilemez.

Yukarıda açıklanan tarihlere ve Anayasa hükmüne göre, dâva konusu kanunun Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayan 90 günlük dâva açma süresi bir gün geçirildikten sonra 91 inci günü açılmış olan dâvanın reddi gerekir.

Bu durum karşısında sonuca etkisi olmayan davacının dâva açmağa yetkili bulunup bulunmadığı konusunun incelenmesine yer yoktur.

Sonuç : Yukarıda gösterilen sebeplerden Ötürü :

1 - Davacının dâva açmağa yetkili bulunup bulunmadığı konusunun araştırılmasına yer bulunmadığına üyelerden Rifat Göksu, Şemsettin Akçoğlu, Şeref Hocaoğlu, Celâlettin Kuralmen ve Lûtfi Ömerbaş'ın dâvacının,dâva açmağa yetkili olup olmadığı konusunun daha Önce çözümlenmesi gerektiği yolundaki muhalefetleriyle ve oyçoklu ile,

2 - İptal dâvasının süresinde açılmamış olması yönünden reddine üyelerden Hakkı Ketenoğlu'nun muhalefeti ile ve oyçokluğu ile,

26/10/1965 gününde karar verildi.

Esas No:1965/39
Karar No:1965/56

Başkan
Lûtfî Akadlı

Başkanvekili
Rifat Göksu

Üye
Cemalettin Köseoğlu

Üye
Asım Erkan

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioglu

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Sait Koçak

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa'nın 149 uncu maddesi ile 44 sayılı kanunun 21 inci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkralarına göre bir siyasi partinin iptal dâvası açabilmesi için, son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu almış olması veya iptal dâvasının açıldığı tarihte Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunması gerekmektedir.

Mahkememiz toplantısında, son milletvekili seçimleri 10/10/1965 tarihinde yapıldığına göre dâvanın açıldığı 14 Ekim 1965 tarihinde, davacı Türkiye İşçi Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi var sayılıp sayılamıyacağı ve dolayısı ile dâva açmağa yetkili olup olmadığı hususunun mu, yoksa dâvanın süre aşımına uğrayıp uğramadığı noktasının mı daha önce konuşulması gerekeceği görüşüldükten sonra davacının dâva açmağa yetkili olup olmadığı hususunun müzakere ve tâyinine girişilmeden Önce süre aşımı bakımından incelenmesine çoğunlukla karar verilmiştir.

Süre aşımının bir sükutu hak müddeti olduğundan şüphe yoktur. Hakkı düşüren bir sürenin ise dâva hakkının doğmasından itibaren başlayacağı kanun icabıdır. Şu halde dâva hakkı doğduktan ve yetkililer tarafından dâva açıldığı kabul edildikten sonra ancak bu hakkın 90 gün lük kanuni süre içinde kullanılıp kullanılmadığının aranıp incelenmesi bahis konusu olur. Bu sebeple dâvada süre aşımı noktasının yetki hususundan önce incelenerek karara bağlanması hukuka ve usule uygun düşmez.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İptal dâvalarında ve itiraz yoluyla bakılacak işlerde usul) başlığı altındaki 15 inci maddesinde, dilekçelerin mahkemenin görevine giren bir konu ile ilgili olup

Esas No:1965/39
Karar No:1965/56

olmadığı veya ehliyetli kişiler tarafından, yahut süresinde verilip verilmediği hususlarının önceden inceleneneğinin sıra ile belirtilmiş olması da bu görüşümüzü teyit eder.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin esas 1964/22 ve karar 1964/54 sayılı ve 3/7/1964 tarihli kararında, dâvada yetki meselesi önceden ele alınarak görüşülmüş ve davacının dâva açmağa yetkili olduğuna karar verildikten sonra müddetinde açılıp açılmadığı konusuna geçilerek dâvanın 90 günlük müddet geçtikten sonra açıldığı anlaşıldığından bahisle reddine karar verilmiştir.

Konunun hukuka uygun ve müstakar bir prensibe bağlanması gerektiği meydandadır.

Bu nedenlerden ötürü kararın, süre aşımının yetki meselesinden önce incelenmesine dair olan kısmına muhalifiz.

Başkanvekili
Rifat Göksu

Üye
Celâlettin Kuralmen

MUHALEFET ŞERHİ

1 - Türkiye İşçi Partisinin, son milletvekili seçiminden evvel, yasama meclislerinde temsilcisi bulunmadığı bilinmektedir.

Bu parti, ancak 10/10/1965 gününde yapılan seçimle Millet Meclisinde temsil edilebilmiştir.

22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanununun 21 inci madesinin 2 nci ve 3 üncü bentlerinde, siyasi partilerden (Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alanlar) ile (Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunanlar) ın iptal dâvası açmaya yetkili oldukları gösterilmiştir.

Dâvanın açıldığı 14/10/1965 tarihinde Türkiye İşçi Partisinin dâva ehliyeti olup olmadığının, seçimden sonraki durumuna göre, tâyini ve bunun için de bir siyasi partinin Millet Meclisinde temsil edilip edilmediğinin :

- Oylama gününe göre mi,
- Milletvekili seçilenlerin tutanaklarını aldıkları güne göre mi,
- Seçim sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca ilân edildiği güne göre mi,
- Millet Meclisinin ilk toplantısını yaptığı güne göre mi tesbiti gerektiğinin incelenmesi zaruridir.

Mahkemenin çoğunluğu, dâvanın süresinden sonra açıldığı inceleme raporundan anlaşıldığından, davacının ehliyeti meselesinin incelenmesine mahal görmemiştir.

2 - Mahkememizde görülecek olan bir iptal dâvasının varlığı, iptal konusunun mahkemenin görevi içinde olması, dâvanın, Anayasa'da ve 44 sayılı Kanunda sayılan gerçek ve tüzel kişiler

Esas No:1965/39
Karar No:1965/56

tarafından açılmış bulunması halinde kabul edilebilir. Görev dışı açılan bir dâva da, yetkisiz kimseler tarafından açılan dâva da -hiçbir incelemeye girişilmeden- reddedilmek gerekir.

Dâvada süre aşımı olup olmadığı, dâvanın usulü dairesinde açılıp açılmadığı hususlarının ve nihayet esasının incelenmesi, (Görev) ve (Ehliyet) bahislerinde yapılacak incelemenin müsbet sonuca bağlanmasıyla mümkündür. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesiyle kabul edilen usul de budur.

Bu sebeplerle, kararın 1 inci bendine muhalifiz.

Üye
A. Şeref Hocaoğlu

Üye
Şemsettin Akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

Müddetin başlangıcını göstermek için 150 ve 22 nci maddelere dere edilen (..... yayınlanmasından başlayarak) ibaresi tereddüdün kaynağıdır. Fakat aynı maddelerde (..... 90 gün sonra düşer) kaydı ile maddede vuzuh sağlamış ve kanun koyucu kasdini belirtmiştir (90 gün sonra) kaydı yayın tarihinden ayrı 90 günün geçmesi şartını kapsamaktadır. Aksi takdirde maddenin (Dâva hakkı, yayınlanmasından başlayarak 90 günde açılmazsa düşer) şeklinde kaleme alınması lâzım gelirdi. Nitekim Alman Anayasa'sının 93 üncü maddesinde Anayasa'ya aykırılık itirazının bir ay içinde yapılacağı ifade olunarak bu şık tercih olunmuştur. (90 gün sonra) şartı müddetin tamam olması için eksiksiz olarak 24 er saatlik tam 90 gün geçmesinin icap ettiğini açıkça belirtmektedir. Aksi takdirde meçhul olan yayın saati mesai saatinin başında ise birinci gün 15, sonlarında ise 7 veya 8 saat olur ki bu saatleri gün saymaya imkân yoktur. Kesirler daima kesirdir. Onları çoğunluk kararında olduğu gibi tam saymağa ne matematik, ne mantık ve ne de hukuk kaideleri müsaittir. Rüşt yaş 18 olduğuna göre 17 sene 11 ay 29 gün yaşamış olan gence reşit demek mümkün olmadığı gibi...

Anayasa'nın 150 ve Kuruluş Kanununun 22 nci maddelerinin gerekçe ve müzakerelerinde bu noktaya ışık tutacak izahata rastlanmamıştır. Sadece 22 nci maddedeki müddete lüzum yoktur, "Dâvanın açılmasında âmme menfaati görüldüğüne göre her zaman açılabilmesi faydalı olacaktır." şeklinde bir itiraz öne sürülmesi üzerine komisyon sözcüsü Nurettin Ardıçoğlu (Adlî hayatımızda 90 günlük müddetin bulunduğunu ve Danıştay Kanunundaki misaline bakarak burada da kabul edildiğini) bildirmiştir. Danıştay Kanununun 32 nci maddesindeki müddet (..... dâva açma müddeti, muamele ve karara ittilâ tarihinden itibaren 90 gündür.) şeklinde ifade edilmiş ve buna rağmen tatbikatta muamele ve ittilâ tarihi hesaba katılmayarak daha 90 günün geçmesi görüşü hâkim olmuştur. Bir kısım Danıştay müntesipleri tahkikata mesnet olarak hüküm bulunmayan hallerde hukuk usulünün tatbik edileceğine dair Danıştay Kanununda sarahat bulunmasını göstermektelerse de (..... muamele ve karara ittilâ tarihinden itibaren 90 gündür) hükmü sarih ve bu itibarla Hukuk Usulü Kanununa başvurmağa lüzum yoktur. Tatbikat, olsa olsa karar ve ittilâ tarihinin müddete dâhil olmayacağına dair bütün kanunlarda kendini göstermiş olan hukuki esasa dayanmaktadır.

Komisyon sözcüsü tarafından Danıştay Kanunundaki dâva açma mehlinin esas alındığı açıklandığına nazaran bu müddetin malûm olan tatbikatı ile kabul edilmiş olduğunu benimsemek

Esas No:1965/39
Karar No:1965/56

daha uygun olurdu. Danıştay Kanununun (..... ittilâ tarihinden itibaren 90 gündür) formülü yerine 150 ve 22 nci maddelerde (Yayın gününden başlayarak 90 gün sonra düşer) şeklinde maksadın ifade edilmesi yayın gününün hesaba katılmaması icap ettiğini açıklamak gayesine matuftur. Yukarıda da yazıldığı gibi (Sonra kelimesi başlangıç kabul edilen bir tarih veya sınıra ihtiyaç gösterir ki bu tarih ve sınırın müddet ve hudutlandırılan şeye dâhiî olmadığını açıklar. Vuzuh olan yerde de ayrıca Hukuk Usulünün 161, Vergi Usulünün 18, Ceza Usulünün 39 uncu maddelerinde olduğu gibi hususi bir hükümle tavzihe ihtiyaç bulunamaz.

İstanbul Üniversitesi Anayasa Hukuku Doçenti Sayın Dr. Orhan Aldıkaçtı'da Anayasa Hukukumuzda son gelişmeler) adlı kitabının 225 sahifesinde (İptal dâvası kanun ve içtüzüğün Resmî Gazetede yayınlanmasından sonra 90 gün içinde açılır) demekle aynı anlayışa varmıştır.

Sonuç olarak dâva yayın gününden sonraki 90 gün içinde açılmış bulunduğundan kabul edilmesi reyindeyim.

Üye

Hakkı Ketenoglu